

DIYALEKTİK MATERYALİZM BİR YERE GİTMEDİ! GÜNCELLENMİŞ YENİ BASKISI VESİLESİYLE “YENİ BİLİMSEL VERİLER IŞIĞINDA DIYALEKTİK MATERYALİZM”

**Madde, Diyalektik ve Toplum
Yayın Kurulu**

Bilimsel Yeni Verilerin Işığında Diyalektik Materyalizm kitabı yakın zamanda ikinci baskısını yaptı. Bu üç editörlü sekiz yazarlı kitabın öyküsünden bahseder misiniz?

Erhan Nalçacı: Tabii ki bahsederim. Aslında bu kitabın Bilim ve Aydınlanma Akademisi (BAA)'nin kuruluşu ile yakından ilişkili olduğunu söyleyebilirim. 2017 ilkbaharında, BAA'yı kurmak için hazırlık yaparken Marksist bir yöntemle bilimi ele alacak, bilime sızmış metafizik düşüncelerle mücadele edebilecek bir ekibimizin olup olmadığını test etmek istedik. Bu nedenle o yaz Bilimsel Yeni Verilerin Işığında Diyalektik Materyalizm Atölyesi'ni düzenlemeye karar verdik. Atölye tüm eksiklerimize rağmen bir ön birikime sahip olduğumuzu bize gösterdi ve BAA'yı kurma cesaretini aşıladı. Bunun üzerine 2017 Ekimi'nde kuruluşumuzu gerçekleştirdik. Atölyeye sunulan bildiriler yazıldı ve üç kişilik bir editör heyeti tarafından gözden geçirildi. Böylece 2018'de BAA'nın düzenlediği ikinci yaz okuluna kitap yetiştirilmiş oldu.

Kısa sürede tükenen kitabın özellikle gençlik üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu gördük ve genişletilmiş, gözden geçirilmiş ikinci baskı için çalışmalarımızı hızlandırdık. İkinci baskıyı 2019'un Aralık ayında gerçekleştirilen Sosyalist Gelecek ve Planlama Sempozyumu'na yetiştirmiş olduk.

Kitabın ana fikri Marx ve Engels'ten 150, Lenin'den 100 yıl, Sovyetler Birliği'nin karşı-devrime yenik düşmesinden 30 yıl sonra bilimdeki büyük değişiklikleri diyalektik materyalizm ile kapsamaya çalışmak ve bütünü açıklayan bir kuram olarak üzerindeki tozları silkelemek olarak açıklanabilir.

Diyalektik materyalizm rafta duracak bir kuram değildir, sürekli saldırı altındadır. Ancak kullanılarak, mücadele edilerek gelişir.

Bir diğer sorun da Sovyetler Birliği döneminde yazılan ve diyalektik materyalizmi anlatan kitaplarda verilen örneklerin çok yüzeysel olmasıydı. Oysa günümüzde aydınların idealist kuramlardan uzaklaştırılmasına ve kapsanmasına ihtiyacımız var. Bu nedenle bilimsel yeni verilerin ışığında diyalektik materyalizmi geliştirmeli ve kullanmalıyız.

Örneğin, sinaptik entegrasyon bölümü sinir sisteminin işleyişinden bireylerin düşüncesinde ve ideolojilerinde

deki nitelikçe değişime kadar diyalektik materyalizmin kategorilerini ve yasalarını ele alıyor. Böylece günümüz biliminin vardığı ileri bir noktayı diyalektik materyalizme bir örnek olarak çözmeyi deniyor.

Kitabın ikinci baskısının üzerinde “Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş” ibaresi bulunuyor. Bu ne anlama geliyor, birinci baskıya göre hangi değişiklikler yapıldı?

İraz Akış: Bilimsel Yeni Verilerin Işığında Diyalektik Materyalizm'in ilk baskısını hazırlarken bunun bir başlangıç olduğunu, doğanın ve toplumun hareket yasalarını sunan diyalektik materyalizmi günümüz koşullarında yeniden ele alma sorumluluğunun ve gereksiniminin ilk adımlarından biri olduğunu söylemiştik. Fizik, biyoloji, sinirbilim, matematik gibi alanlara diyalektik materyalist yöntemle yaklaştığımız kitap, hem söz konusu alanları bu düşünme yöntemiyle daha iyi kavramaya

çalışma, hem de ele alınan konular üzerinden diyalektik materyalizmin kategori ve yasalarını yeniden ele alma çabamızın bir ürünüydü. İlk baskının yoğun ilgi görmesinin ve kısa sürede tükenmesinin ardından ikinci baskıya karar verdik. İkinci baskının hazırlığındaki temel ihtiyaçları; kitaba gelen çok sayıda geri bildirimin ışığında bölümleri gözden geçirmek, ilk baskıdaki eksiklikleri gidererek kitaptaki bölümleri genişletmek ve yeni bölümlere ya da bölüm içi kısımlara yer vermek olarak sıralayabiliriz.

Kitaba, yaşamın başlangıcına dair bilimsel verilerin derlendiği “Canlılığın ortaya çıkışını diyalektik materyalizmle nasıl kavrarız?” başlıklı yeni bir bölüm eklendi. Biyolojik hareket ve evrim bilim alanında yürütülen çalışmaları kitabın ikinci baskısı için Gizem Gül kaleme aldı. Yaşamın kökenine dair tartışmaların idealizm ile materyalizm arasındaki felsefi mücadelede her dönemde çok önemli olduğunu görüyoruz. Cansız maddelerden canlılığa geçişi açıklayan Abiyogenez kuramı, yaşamın ortaya çıkışındaki maddi temelleri ortaya koyarak idealist yaklaşımlara ciddi bir darbe indiriyor. Ayrıca maddenin hareketi içinde ortaya çıkan bu büyük nitelikçe sıçrama, hareket yasalarının kavranması için çok önemli bir örnek sunuyor. Yaşamın kökenine dair bilimsel çalışmaların tarihine baktığımızda ise diyalektik materyalist yöntemin gücünü bir kez daha fark ediyoruz. İnorganik moleküllerden organik maddelerin ortaya çıkışına dair hipotezlerin Sovyet biyokimyacı Aleksandr İvanoviç Oparin ve Komünist Parti üyesi olan İngiliz Marksist bilim insanı John Burdon Sanderson Haldane tarafından ortaya konması tesadüf olmasa gerek!

Yeni eklenen bölüm dışında, kitabın diğer kısımlarında da kimi değişiklikler ya da eklemeler yapıldı. Bunlardan önemli bir tanesi, Erhan Nalçacı’nın “Tarih içinde diyalektik materyalizm” bölümü içinde yeni önerilen diyalektik materyalizm kategorisi. Eğilim ve salınım başlığını taşıyan bu kategori, nitelikçe dönüşüme uğrayan maddenin zaman içindeki ileri-geri hareketini tanımlıyor. Bu kategori sayesinde fiziksel, biyolojik ve toplumsal hareketin içerdiği ilişkilerin daha iyi kavranabileceğini ileri sürüyoruz. Evrenin oluşumundan, biyolojik evrimdeki eğilimlere ve devrim-karşı devrim ilişkisine kadar farklı örnekler üzerinden açıklanan bu kategoriden kitabın farklı bölümlerinde de yararlanıldı. Örneğin “Evrimin mekanizmalarına diyalektik materyalist bakış” başlıklı bölüme eklenen yeni örneklerle kesintili denge/sıçramalı evrim kuramı eğilim-salınım kategorisiyle birlikte yeniden ele alındı.

Birinci baskıya gelen en sistemli geri bildirimlerden biri DEÜ Fizik Bölümü’nden Hasan Karabıyık hocamıza aitti. Hocamızın katkı ve eleştirileriyle “Modern fizikte felsefi sorunlar üzerine” başlıklı bölüm Mehmet Ali Olpak ve ve Alp Öztarhan tarafından geliştirildi. Tolga Binbay’ın psikozy diyalektik materyalist yöntemle ele aldığı “Cinler mi madde mi? Psikozy diyalektik materyalizmle anlamak” başlıklı makalesinin de yeni verilerle

zenginleştiğini görüyoruz.

İlk kitapta matematiğe materyalist yaklaşım açısından giriş niteliği taşıyan bir bölüm bulunmaktaydı. 2017 yılından beri her yıl Ürkmez’de düzenlediğimiz yaz okulları kapsamında geçen yıl Engels’in eserlerini ele almıştık. Engin Özkan, yaz okulunda yaptığı “*Doğanın Diyalektiği*’nde Matematik” sunumundan yola çıkarak genişlettiği “Matematik gerçeğe sığar mı?” bölümüyle matematik alanında yürüten felsefi tartışmaları daha kapsamlı bir şekilde sundu.

Son olarak, makalelerin içeriği kadar, okuyucuların sunulan bilgileri kavramasına yardımcı olan şekillerin de bu baskı için yeniden çizildiğini ve bu sayede kitabın bütününde bir uyum sağlandığını söyleyebiliriz. Bir kez daha emeği geçen Eren Taymaz arkadaşımıza teşekkür ediyoruz.

Kitabımızın hızla okuyucuyla buluşması, tartışılması ve aydınlanma mücadelesinde bir araç olması en büyük dileğimiz. Daha birçok baskı yapmasını umut ediyoruz. Elbette bundan sonraki baskılar için de kitaptaki tüm bölümler gelişmeye açık. Gelecek değerlendirmelerin yanı sıra diyalektik materyalizmin yeni bilimsel veriler doğrultusunda zenginleşmeye açık olması bu gelişimde rol oynayacak.

“Modern fizikte felsefi sorunlar üzerine” bölümünde “mıntika temizliği” kavramı kullanılmış, bunu ne anlamda kullandınız?

Mehmet Ali: Modern bilim literatürü içinde en fazla suistimale uğrayan alanlardan bir tanesi fizik bilimi, özelden de kuantum ve görelilik kuramları diyebiliriz. Her türden idealizmin, gerici ideolojilerin, bilinemezciğin, post-modernizmin ve “ilerleme” fikriyle kavgası olan her türlü yaklaşımın suistimaline uğruyor bu konular. “Mıntika temizliği” kavramı, bilimin yöntemsel bütünlük üzerinde ilerlediğini ve bilimin felsefi temellerinin, bilimin varlık sebebi olan bazı temel iddialarla çelişerek işleyemeyeceğini anımsatma amacı taşıyor.

Konuyla ilgili bazı örneklere değinmek sanırım daha açıklayıcı olur. Örneğin gerici ideolojiler konusu daha ziyade yoksul emekçileri kuşatan din temelli tartışmalarda karşımıza çıktığından, az çok okumuş yazmış pek çok insanın bu ideolojilerle mücadele etme gerekliliği konusunda aklının net olduğunu gözlüyoruz. Ancak konu biraz daha bilimsel veya felsefi tartışmalara geldiğinde, eğitim veya genel kültür düzeyi daha yüksek insanları kuşatan alternatif bir gericilikle karşılaşıyoruz. Benim için bunların temsilcisi olan örnek “kişisel gelişim” başlığı altında kuantum kuramının istismarı konusu. Bilinen bir içerik olduğu için ayrıntılara girmeyelim, temelde bilinemezciği, “doğanın yasaları” kavrayışı da dahil olmak üzere evrensel bir maddi gerçekliğin parçası olduğumuz fikrini yadsıyan iddiaları veya hayatın öznel temellerde ilerlediği ve bizim bunu “düşünce gücümüzle” yönetebileceğimiz gibi fikirleri vaaz eden bir

külliyyat var. Elbette bu külliyyatın varlık sebebi insanların kendileri ve hayatlarına dair sorgulamalarını suistimal ederek para kazanmaktır, bunu biliyoruz. Ama yine de bu külliyyat öğretmene, doktora, mühendise, avukata, hatta akademisyene satılabiliyor, hatta bu kesimlerden insanların fikirlerini etkileyebiliyor. Eğitim yetmiyor yani, sağlam bir ideolojik formasyon gerekiyor bunlara karşı aşıllı olmak için.

Başka bir örnek de doğrudan akademi alanından verilebilir. Post-modern felsefe literatüründe modern fiziğin suistimaline karşı bir ifşa girişimi olan “Sokal Vakası”nı anımsarsınız. Kerli ferli entelektüellerin, içeriğini anlamadıkları bir bilimsel literatürü kendi felsefi ve ideolojik motivasyonları doğrultusunda manipüle ettiklerini ve buradaki açık cehaletin akademi camiası tarafından görmezden gelindiğini ifşa etmişti bu olay. Çok tepki gördü tabii. Ama altında başka bir konu daha vardı. Sokal’ın ifşa etmek istediği tek gerçek eleştirdiği “felsefe büyükleri”nin fizik alanındaki bilgi eksikliği olsaydı akademi bir orta yol bulurdu; zira kimseyi uzmanı olmadığı bir konuyu az bilmekle veya bilmemekle suçlayamayız. Esas konu, buradaki suistimalin bir bütün olarak bilimin altını oyduğunun ifşa edilmesi oldu. Pek çok genç sosyal bilimci, bu suistimali gerçekleştiren insanların oluşturduğu literatürü okuyarak yetişti. Ayrıca bu literatür insanların zihinlerinde bir şüpheyi de neden oldu, bilimi “aydınlanmanın ve tarihsel ilerlemenin bir aracı” olarak kavrayabilen zihinler şüpheyi düştü. Böyle olunca, bilimsel bilgiyi üretenlerle toplumun geri kalanı arasında bağ iyice zayıfladı, çünkü bilim insanları böylesi bir bağın gerekliliğine, kendilerine düşen toplumsal görevlere karşı inançlarını yitirdi. Elbette tek sorumlu bu literatür değildir, ancak büyük katkısı olduğu sanırım açıktır.

Dolayısıyla, modern fiziğin felsefi temellerine ve bu düzlemde yürütülen tartışmalara girişmeden önce bir “mıntika temizliği” ihtiyacı olduğunu düşündük. Elbette eksiksiz bir temizlik yaptığımızı düşünmüyoruz, tartışılacak çok konu var. Yine de en çok ilgi gören bazı hususlara değinmeyi ve bilimin metodolojik bütünselliğine yeterli vurguyu yapmayı başardığımızı umuyoruz. Bir de kendimize görev çıkardık. Sonuçta bu yakındığımız durum kendiliğinden ortaya çıkmadı. Belli ki, mevcut duruma felsefi / ideolojik bir zeminden karşı koymak eksik bir çabadır, bu seyri durdurmak için daha fazla fizik bilgisi üretmek de gerekir. Konuya bizim baktığımız yerden bakan bilim insanları için bir ödevdir bu. Bunu da vurgulamak istedik.

“Tarih içinde diyalektik materyalizm” bölümünde daha önce felsefe kitaplarında görmediğimiz bazı kategoriler eklenmiş. Buna neden ihtiyaç duydunuz?

Erhan Nalçacı: Evet, böyle bir genişlemeye cesaret ettik. Bu ilaveleri maddenin sonsuzdan gelip sonuza gidişindeki dinamizme güvenerek yaptık. Diyalektik materyalizmin statik bir yapısı olduğunu düşünmüyoruz. Bilimsel veriler birikiyor, maddenin hareketinin yeni

özelliklerini kavıyoruz. Ayrıca sınıf mücadelesinin yeni gereksinimleri ortaya çıkıyor. Diyalektik materyalizm devrimin hizmetinde olmalı, buna güvendik. Süreçte gelecek eleştirilerle önerilerin sınanacağını da güveniyoruz.

Örneğin, hiyerarşi ve paralellik kategorisi, hareketin bazı özelliklerini genelliyor. Maddenin nitelikçe sıçramaları iç içe geçmiş hiyerarşik bir yapı oluşturuyor. Toplumsal hareketi tarihsel materyalizmin yasaları ile inceleyebilirsiniz, içindeki biyolojik hareketi birçok gericinin yaptığı gibi öze yerleştirmezsiniz, biyolojik hareket ancak içeriğe ait olabilir. Öte yandan fiziksel, kimyasal veya biyolojik hareketler toplumsal hareket tarafından içerilmeden de paralel süreçler olarak bulunabilir. Bu zengin karşılıklı etkileşimin olanaklarını bize yansıtmaktadır.

Eğilim ve salınım kategorisinin ise aslında içinde bulunduğumuz tarihsel dönemi tanımlamak için çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Sovyetler Birliği’nin bir karşı-devrimle çözülmesinden sonra birçok insan bunu mutlaklaştırdı ve sosyalizmin kuruluşuna ilişkin büyük bir umutsuzluğa kapıldı. Bu kategori işçi sınıfının iktidara gelişini besleyen bir nesnel eğilim üzerinde sınıf güçlerinin salınımını tarif ediyor. Dolayısı ile sermaye sınıfının tarihin bir noktasında geçici bir süre için işçi sınıfı siyasetine karşı güçlenebileceğini, ancak işçi sınıfı iktidarının çok daha güçlü bir şekilde geri geleceğini söylüyor. Bu kategoriye ulaşmak için feodalizme karşı burjuva devrimlerinin yanı sıra maddenin önceki hareketlerini inceledik. Bir eğilim üzerinde oluşan ilk formların salınıma bağlı dağılabileceğini, fakat sonra nesnel koşulların eğilimine bağlı olarak daha kararlı bir şekilde ortaya çıkabileceğini bu kategori ile genellemeye çalıştık.

Evrin mekanizmaları diyalektik materyalizmin yasa ve kategorileri ile ele alınmış. Sizce bu yaklaşımın evrimsel süreci kavramaya katkısı olacak mı?

İraz Akış: Bu soruyu tersinden yanıtlamaya başlayacağım. Yani öncelikle evrim kuramının diyalektik materyalizme katkılarında bahsedeceğim. On dokuzuncu yüzyıl toplumsal ve bilimsel gelişmeler açısından çok hareketli ve zengin bir yüzyıl. Henüz 1840’larda Marx ve Engels ilk eserlerinde tarihsel materyalizm ve diyalektik materyalizmin formülasyonuna başlamışken, aynı yıllarda Beagle gezisinden dönen Darwin de evrim kuramını ortaya çıkaracak notları üzerinde çalışıyor. 1859’da yayımlanan Türlerin Kökeni Marx ve Engels tarafından heyecanla karşılanıyor, çünkü Darwin’in doğal seçim ile evrim kuramını doğa tarihine materyalist yaklaşım açısından çok önemli bir kaynak olarak kabul ediyorlar. İlerleyen yıllarda diyalektik materyalizmin kategori ve yasalarını geliştirirken dönemin başlıca üç büyük bilimsel gelişmesinden faydalanıyorlar; enerjinin korunumu yasası, hücrenin keşfi ve evrim kuramı.

Bu girişten sonra sorunun yanıtına geçebiliriz. Nesnel

gerçekler ve bunların üstüne bina edilen bilimsel kuramların genellenmesi olarak diyalektik materyalizm çok güçlü bir düşünme yöntemi sunar. Kategori ve yasalara dayanarak yürütülecek tündengelim yöntemiyle öngörülerde bulunulabilir ve yeni hipotezler geliştirilebilir. Bilimsel dünya görüşü, karşılaştığımız tekil örnekleri ve süreçleri kavrayabilmemizi sağlar.

Biyolojik evrime diyalektik materyalist yaklaşım sayesinde, canlı organizmaları iç süreçleri ve çevreleriyle ilişkileri içinde bütünlüklü bir şekilde kavrayabilmemizin önü açılıyor.

Öncelikle, ortak bir atadan köken alarak günümüzdeki canlı çeşitliliğine ulaşan evrim sürecinin anlaşılmasında madde-hareket ve zaman-mekân kategorilerinin vazgeçilmez olduğunu görüyoruz. Evrim sürecini ancak doğayı tarihselci yöntemle ele alarak, sürekli olan değişimi, gerçekleştiği mekan ve zaman içinde değerlendirerek anlayabiliriz. Hiçbir kategori bir diğerinden tamamen bağımsız olmadığına göre evrimsel süreçlerdeki neden-etki ilişkilerini, yani bir organizmanın çevresiyle karşılıklı bağlantısını da bu bütünün içine yerleştirmek zorundayız. Evrimin temel mekanizmalarından biri olan doğal seçilimi bu ilişkiler bütünü içinde kavrayabiliyoruz.

Bilindiği gibi; evrimin diğer mekanizmalarını mutasyonlar, göç ve genetik sürüklenme olarak sıralıyoruz. Mekanizmalarda genetik çeşitlilik önemli bir role sahiptir, doğal seçim ve genetik sürüklenme popülasyonda çeşitlilik olmadığı sürece işlemezler. Karşıtların birliği ve mücadelesi yasası, bir popülasyondaki genetik çeşitliliğin önemine işaret eder. Evrimsel süreçte ortaya çıkan mikro ve makro evrim örneklerini ise nicel birikimlerin nitelikçe değişimle sonuçlanmasıyla açıklayabiliyoruz.

Biyolojik evrimin kavranmasında çok önemli bir kategori de zorunluluk ve rastlantıdır. Genetik çeşitliliğin ana kaynaklarından biri olan mutasyonların ortaya çıkışları ve biyolojik evrimdeki rolleri bu kategoriye açık hale gelir. Başlıca DNA replikasyonunun bir sonucu olarak sürekli ortaya çıkan mutasyonlar, kimi dış etkenler sonucunda da oluşur. Değişikliğin DNA molekülünde hangi bölgede olduğu ve buna bağlı sonuçları ise rastlantısaldır. Genetik sürüklenme de evrimsel süreçteki rastlantının rolünü ortaya koyar.

Kitapta çok sayıda örnek diyalektik materyalizmin kategorileri ve üç temel yasası çerçevesinde sunuluyor; bu nedenle sanırım burada daha fazla ayrıntıya girmeye gerek yok. Ama son olarak gerçek-olanak kategorisine de değinmek istiyorum. Bu kategori evrimsel süreçte dair öngörülerde bulunmamıza imkân sağladığı için önemli. Örneğin, günümüzde önemli bir parametre haline gelen iklim değişikliğinin canlı türleri üzerindeki olası etkilerinin tahmini ve korunma biyolojisi çerçevesinde alınacak önlemlerin belirlenmesinde bu kategori

katkı sunabiliyor.

Bilimsel dünya görüşü 20. yüzyılda günümüze oranla çok daha geniş kesimlerce benimseniyordu. Diyalektik materyalist yöntemi kullanan bilim insanlarından ve evrimsel biyolojiye katkılarından bahseder misiniz?

Iraz Akış: Yaşamın kökenine dair araştırmalardan bahsederken Oparin ve Haldane'e değinmiştik. Haldane'in katkıları abiyojenez kuramıyla sınırlı kalmamıştır; kendisi 20. yüzyılın ilk yarısında gelişmeye başlayan popülasyon genetiğinin kurucuları arasında sayılmaktadır. 1960'lı yıllardan itibaren popülasyon genetiği alanında evrimin mekanizmalarının ortaya konması açısından çok önemli gelişmeler oldu. Bu alanda hem deneysel hem teorik çalışmaların öncülerinden Richard Lewontin ile organizma-çevre ilişkisini karşılıklı bağlantılarıyla ortaya koyan Richard Levins biyolojiye diyalektik materyalist yaklaşımlarıyla öne çıkan bilim insanları. Zaten ilerleyen yıllarda birlikte yazdıkları "Dialectical Biologist" kitabında bu yaklaşımı ayrıntılı bir şekilde sunmuşlardır.

Evrimsel süreci kavramak için diyalektik yöntemi kullanan bir diğer bilim insanı olarak paleontolog Stephen Jay Gould'u anabiliriz. Meslektaşı Niles Eldredge ile birlikte fosil kayıtları üzerine yaptıkları çalışmalar sonucunda evrimin hızına dair kesintili denge/sıçramalı evrim kuramıyla evrimsel biyoloji alanına çok önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Diyalektik materyalizmin yöntem olarak gücünü gösteren son bir örnek vermek istiyorum, aslında ilk örnek demek daha doğru: Engels. Henüz insan evrimine dair bilgilerin çok kısıtlı olduğu, antropoloji biliminin emekleme düzeyinde olduğu bir dönemde, 1871 yılında yazdığı "Maymundan İnsana Geçişte Emegın Rolü" makalesinde ileri sürdüğü elin, dilin ve beynin evrimine dair çıkarımların çok çarpıcı olduğunu düşünüyorum, özellikle bunların çoğunun sonraki yıllarda bilimsel bulgularla desteklendiği düşünüldüğünde.

Üçüncü baskı yine genişletilmiş ve gözden geçirilmiş olacak mı? Bunun için fizik kısmı için ne planlıyorsunuz?

Mehmet Ali: Şüphesiz ki öyle olmalı. Zira çeşitli geri bildirimler alıyoruz, çalışmanın niteliğine katkısı oluyor bu geri bildirimlerin. Ayrıca tartışmak istediğimiz ancak henüz tartışmadığımız başlıklar var. Bunları da ekleyerek çalışmayı ilerletmek istiyoruz. Herhalde en önemli ihtiyacın fizik kısmına eklenecek yeni bir makale olduğu fikrini herkes paylaşıyor, bu konu üzerine düşünüyoruz. Bu sırada, "Madde, Diyalektik ve Toplum" dergisi gibi, emek verdiğimiz diğer mecralarda yapılan üretimden beslenmeye çalışıyoruz. Eksiğimiz dediğimiz şey bir miktar teknik bilgi değil, koca bir külliyat! Tarihsel ilerleme fikrinden ümidini kesmemiş insanların imzasını taşıyan yeni bir fizik felsefesi literatürüne ihtiyaç var. Bu nedenle *Bilimsel Yeni Verilerin Işığında Diyalektik*

Materyalizm kitabının temel işlevini eksikleri kapatmak olarak değil, nasıl kapatılacağına dair yol göstermek olarak tanımlamak doğru olacaktır. Dolayısıyla önceliği daha fazla tartışmaya ve daha spesifik sorunlar üzerine çalışmaların birikmesine vermek gerekiyor. Şimdilik buraya odaklandığımızı ifade etmeliyim. Burada yol aldıkça, içeriğin genişletilmesi hususunda daha somut adımlar atmamız mümkün olacak.

İlave etmek istediğiniz bir konu var mı?

Erhan Nalçacı: Söyleşi boyunca diyalektik materyalizmin dinamik gelişme karakterini vurguladık. Kitabın sonraki baskıları için okuyucuların öneri ve eleştirilerine ihtiyacımız var. Bu okuyucuya sistematik bir okuma ve eleştirileri /önerilerini sistematik bir şekilde sunma sorumluluğu yüklüyor.

Bunu şimdiden yapan dostlarımıza çok teşekkür ediyoruz.

Teşekkürler.